

Jogi kontroll, alapjogvédelem, valódi nemzetbiztonság

SZAKMAI KÖVETELMÉNYEK AZ ÁLLAMI
MEGFIGYELÉSEK JOGÁLLAMI REFORMÁJÁHOZ

2026. Május

Társaság
A Szabadságjogokért

Szerzők:

dr. Rempert Ádám

rempert.adam@tasz.hu

dr. Vissy Beatrix PhD

vissy.beatrix@tasz.hu

A TASZ élen jár a titkosszolgálati visszaélésekkel szembeni jogi fellépésben és széles körű tapasztalatokkal rendelkezik a nemzetközi együttműködésekben:

- polgári és közigazgatási bíróságok, a NAIH, az Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt képviseljük a Pegasus-botrány hét áldozatát – újságírókat, ügyvédet, aktivistát – és más, vélhetően jogellenesen megfigyelt személyeket;
- a Pegasus-ügyben – számos megelőző eljárási lépés eredményeként – elindítottuk Magyarország első és idáig egyetlen olyan perét, amelyben polgári bíróság vizsgálja egy olyan adatkezelés jogszerűségét, amely vélhetően titkos megfigyelésből származó minősített személyes adatokat érint (Fővárosi Tör-vényszék 36.P.23.404/2025).
- a nemzetbiztonsági célú titkos megfigyelés elégtelen garanciákat biztosító szabályozásával szemben eljárásokat indítottunk az Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt, pl. Hüttl kontra Magyarország ügy (58032/16. sz. kérelem); és a Szabó és Vissy kontra Magyarország ügy (37138/14. sz. kérelem) végrehajtását érintő Rule 9 eljárásokban rendszeresen informáljuk az Európa Tanács Miniszteri Bizottságát, együttműködésben az European Implementation Networkkel (EIN).

- több, a jogellenes megfigyelésekkel és a spyware-rel foglalkozó nemzetközi szervezet tagjai vagyunk (pl. PEGA Coalition, European Digital Rights [EDRi]);
- együttműködtünk az Európai Parlamentnek a Pegasus és az ahhoz hasonló megfigyelő kémprogramok használatának kivizsgálására létrehozott vizsgálóbizottságával (PEGA Committee).

A TISZA programjában vállalta, hogy kivizsgálja és a nyilvánosság elé tárja a Pegasus szoftverhez kapcsolódó lehallgatási botrány minden részletét és nyilvánosságra hozza a 2010 óta elrendelt, politikailag motivált titkos megfigyeléseket. Ezt helyes és szükséges első lépésnek tartjuk, azonban ahhoz, hogy a szolgálatokat többé ne lehessen pártpolitikai célból felhasználni, a nemzetbiztonsági szervekre vonatkozó szabályok – köztük a titkos információgyűjtés szabályai – átfogó reformjára van szükség.

1. Az elmúlt időszak rendszerszintű titkosszolgálati visszaélései nem maradhatnak feltáratlanul

Legjelentősebb problémák

Amikor rendszerszintű titkosszolgálati visszaélés megalapozott gyanúja merült fel (pl. Pegasus, Candiru kémsoftverek használata, az Alkotmányvédelmi Hivatal politikai rendőrségként való bevetése kapcsán), a kormányzat reakciója a további titkolózás és ezzel az elszámoltatás ellehetetlenítése volt. Ez súlyosan rombolta a nemzetbiztonsági szervek törvényes működésébe vetett közbizalmat, és kézzelfoghatóvá tette, milyen súlyos kockázatot tartogat az, amit az Emberi Jogok Európai Bírósága a Szabó és Vissy kontra Magyarország ügyben már 2016-ban megállapított: a magyar titkos megfigyelési rendszerből hiányoznak az önkényes megfigyelést fékező garanciák, kontrollmechanizmusok.

Megoldási javaslatok

Fel kell tárni a titkosszolgálati visszaéléseket, mindenekelőtt a Pegasus kémsoftver használata vonatkozásában. A közbizalom helyreállítását segítheti, ha ebben nemcsak politikai szereplők (parlamenti képviselők, kormánytagok) vesznek részt, hanem a nem politikai hatalmi ágak (bíróóság, Alkotmánybíróság) delegáltjai, és akár a civil szféra szereplői is. A titkosszolgálati megfigyelések feletti plurális, több intézményre épülő kontroll több európai országban is a demokratikus garanciák részét képezi (pl. Franciaország, Egyesült Királyság, Németország).

A folyamat során kényes egyensúlyt kell fenntartani a nyilvánosságot megalapozó igények és a bizalmasságot megalapozó nemzetbiztonsági érdekek között. A nyilvánosságot megalapozó igények magukban foglalják az elszámoltatáshoz fűződő igényt és azt is, hogy az érintettek által elszenvedett alapjogsérelmekre orvoslást kell nyújtani igazságos elégtétellel. Ez felöleli a nem vagyoni jóvátételt – információs kárpótlás, bocsánatkérés – valamint az esetleges vagyoni kompenzáció lehetőségének mérlegelését.

2. A megfigyelés feletti bírói kontroll hiánya

Legjelentősebb problémák

A jogellenes megfigyelésekkel szemben ma lehetetlen fellépni, mert az érintettek soha nem értesülnek a megfigyelés tényéről; ha pedig gyanítják, hogy célponttá válhattak, ezt nem tudják bizonyítani, így nem is tudnak bírói jogorvoslatért folyamodni. Ez a nemzetbiztonsági célú titkos megfigyelések esetében, amelyek engedélyezése ma a kormányhoz kötődik, azt eredményezi, hogy az érintettek magánszférájába és esetleges más alapjogaiba történő súlyos beavatkozás felett ma egyáltalán nincs bírói kontroll.

Ez a konstrukció sérti az EJEB által mindezekelőtt a *Szabó és Vissy kontra Magyarország* ügyben, továbbá a Big Brother Watch és mások kontra Egyesült Királyság ügyben kialakított minimumsztenderdjeit.

Megoldási javaslatok

A jogérvényesítés lehetőségének megnyitása érdekében meg kell teremteni a titkos megfigyelésekről való utólagos tudomásszerzés lehetőségét, amikor ez már nem sért nemzetbiztonsági érdeket. Az érintettek tájékoztatása részben információs jóvátételt nyújtana, részben pedig megelőző hatással is bírna, mert csökkentené a visszaélésre való megfigyelések kockázatát. A tájékoztatás történhetne a szolgáltatók proaktív értesítése útján, illetve az érintettek kérelmére is. Mindkét esetben biztosítani kell, hogy a tájékoztatás megtagadása ne váljon automatikussá: minden ügyben érdemben kelljen vizsgálni, hogy a tájékoztatás valóban sértene-e még nemzetbiztonsági érdeket.

Biztosítani kell bírói eljárás megindításának lehetőségét arra az esetre is, amikor a potenciális célszemély számára nem áll rendelkezésre egyértelmű bizonyíték arra vonatkozóan, hogy titkosszolgálati szerv róla személyes adatot kezel. A bíróságot az eljárásban olyan hatáskörökkel kell felruházni, amelyek alkalmassá teszik arra, hogy érdemben meg tudja vizsgálni, történt-e visszaélés. Ennek ki kell terjednie az ügy irataiba való betekintésre, ideértve a minősített adatokat tartalmazó iratokat is, de nem szükségképpen kell magában foglalnia az érintett megismerési jogát az esetlegesen rá vonatkozó minősített személyes adatok tekintetében.

3. A minősítés mint a hatékony jogorvoslat akadály

Legjelentősebb problémák

A személyes adatok minősítésének ténye leküzdhetetlennek bizonyuló korlátként áll a titkos megfigyelésekkel szembeni hatékony igényérvényesítés előtt. Egyrészt azért, mert a minősítés feloldása nélküli megismerés lehetősége (ún. megismerési engedély útján) ézszerűen elérhetetlen: arról a minősítő dönt, akinek éppen akkor fűződik a legtöbb érdeke a megismerés megtagadásához, ha valamilyen visszaélést szeretne eltitkolni. Másrészt a minősítés feloldása is gyakorlatilag elérhetetlen, mert nincs olyan hatékony eljárás, amelyben az érintett maga kezdeményezhetné annak bírói kontrollját, hogy a minősítés fenntartása valóban indokolt-e.

A titokfelügyeleti jogkör gyakorlása jelenleg a NAIH monopóliuma. A NAIH közérdekű adati-génylésünkre adott válasza alapján megállapítható, hogy még soha nem kötelezett a minősítés feloldására adatkezelőt „magánérdek” védelmében, vagyis jogellenes alapjogkorlátozás miatt. Az eljárás további problémája, hogy csak hivatalból indulhat. A hatóság titokfelügyeleti eljárásban hozott döntései felett ráadásul nincs érdemi bírói kontroll. Bírói út csak abban a szűk esetben nyílik meg, ha a NAIH a minősítés feloldása mellett dönt, és ezt a döntést a minősítő megtámadja. Ez azt jelenti, hogy ha a hatóság nem indít eljárást, vagy indít ugyan, de az nem eredményezi a minősítés feloldását, az érintett számára nem biztosított hatékony bírói jogorvoslat.

Megoldási javaslatok

A konkuráló – nemzetbiztonsági és alapjogi – érdekek közötti mérlegelésre és az alapjogok hatékony védelmére a bíróságok a legalkalmasabbak.

A jelenlegi szabályozás ugyanakkor nem pusztán célszerűségi szempontból problematikus: az, hogy a minősítés fenntartásáról szóló döntések felett nincs az érintettek számára hozzáférhető, érdemi bírói kontroll, sérti a bírósághoz fordulás jogát és ellentétben áll a közigazgatási döntések bírói felülvizsgálatának alkotmányos követelményével. Ezért a titokfelügyeleti hatáskört a bíróságokhoz kell telepíteni, lehetővé téve, hogy a bíróságok feloldhassák a jogellenes műveletek anyagainak titkosítását, igazságot szolgáltatva az áldozatoknak és a nyilvánosság előtt is leleplezve a jogsértéseket.

A bírói kontroll és a minősítés feloldásának reális lehetősége ráadásul visszatartó hatással lehet a nemzetbiztonsági szolgálatokra és irányítóikra.

4. Az engedélyezés feletti külső kontroll hiánya

Legjelentősebb problémák

Ma Magyarországon a nemzetbiztonsági célú titkos megfigyelések engedélyezése bírói kontroll nélkül történik: azokat a kormány egyik tagja kezdeményezi, és egy másik kormánytag, az igazságügyminiszter engedélyezi. Statisztikák alapján a miniszter mindig, minden ügyben megadja az engedélyt, ami nem meglepő, hiszen politikai érdekközösségben van a megfigyelések kezdeményezőivel. Ezt a konstrukciót már 2016-ban emberijog-sértőnek találta az EJEB, de egy évtized sem volt elég a kormányzat számára, hogy azt módosítsa.

Megoldási javaslatok

Be kell vezetni a megfigyelések olyan bírói engedélyezési rendszerét, ami lehetővé teszi a valódi érdekmérlegelést és a visszaélések kiszűrését. Önmagában a bírói engedélyezés – statisztikákkal is kimutathatóan – nem feltétlenül nyújt hatékony védelmet. A jogrendszernek intézkedéseket kell tennie annak érdekében, hogy a bírói engedélyezés ne váljon pusztán formális jóváhagyássá: a feladat rotációja, a testületi döntéshozatal, a rendszeres edukáció és ehhez hasonló megoldások kombinációja elősegíthetik, hogy a döntéshozók valóban elvégezzék az alapjogok érvényesüléséhez elengedhetetlen, objektív érdekmérlegelést.

5. Információhiányos engedélyezés

Legjelentősebb problémák

A Pegasus ügyben indított pereskedésünk során megtudtuk, hogy az igazságügyminiszter úgy dönt a titkos megfigyelés engedélyezéséről, hogy nincs információja arról, hogy az engedélyt kérő titkosszolgálati szerv milyen technológiát kíván alkalmazni az engedély tárgyát képező megfigyelés során. Ez azt jelenti, hogy az engedélyezés során az alapjogi beavatkozás arányosságának vizsgálata az ahhoz szükséges lényeges információk hiányában eleve lehetetlen.

Megoldási javaslatok

Az engedélyezésre vonatkozó szabályoknak garantálniuk kell, hogy az engedélyező minden olyan információt megkapjon, amely az alapjogokba történő beavatkozás súlyosságának megítélése, és ezzel a megfigyelés szükségességének és arányosságának vizsgálata szempontjából releváns lehet.

6. Titkosszolgálatok feletti parlamenti ellenőrzés hatékonysága

Legjelentősebb problémák

Az Országgyűlés nemzetbiztonsági bizottságának érdemi működését ellehetetlenítette a korábbi kormánytöbbség, így nem lehetett a kormányon számon kérni a titkosszolgálati visszaéléseket.

Megoldási javaslatok

Olyan szabályozást kell kialakítani, amely megakadályozza, hogy a parlamenti többség ellehetetlenítse a Nemzetbiztonsági bizottság érdemi ellenőrző tevékenységét.

7. Kiszervezett megfigyelés, elmosódó felelősség

Legjelentősebb problémák

A 2026-os országgyűlési választásokat megelőző hetek eseményei rámutattak arra, hogy politikai célú titkosszolgálati tevékenységek nem kizárólag a törvényben szabályozott nemzetbiztonsági szervek keretei között zajlanak. A megfigyelési és információgyűjtési feladatok egy részét tisztázatlan jogállású, informális vagy ad hoc módon létrehozott szereplők és munkacsoportok végzik. Az ilyen „árnyék-titkosszolgálati” struktúrák különösen súlyos jogállami kockázatot jelentenek, mert elmosódnak a felelősségi viszonyok: nem világos, hogy ki adott utasítást, ki engedélyezte az adatgyűjtést, ki fér hozzá az így megszerzett információkhoz, és ki vonható felelősségre jogsértés esetén.

Megoldási javaslatok

Titkosszolgálati tevékenységet ezért kizárólag törvényben létrehozott, világos hatáskörrel rendelkező szervek végezhetnek. A jogszabályoknak biztosítaniuk kell, hogy semmilyen titkos információgyűjtési és más titkosszolgálati tevékenység ne kerülhessen ki a politikai és jogi kontroll alól.

A TASZ megalakulása óta azért dolgozik, hogy Magyarországon mindenki megismerhesse és érvényesíthesse alapvető emberi jogait. Évente több ezer embernek nyújtunk ingyenes jogi segítséget, több tucat ügyben látunk el bírósági képviselést, valamint képzéseket tartunk országszerte és online elérhető kisokosainkkal segítjük a polgárokat a mindennapi jogi problémák megoldásában.

Elérhetőség:

tasz.hu

tasz@tasz.hu

+36 1 209 0046

